

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความทั่วไป

ความขาดแคลนเงินทุนในประเทศคือพัฒนาทั้งหลายนั้น มีสาเหตุส่วนหนึ่งจากการที่รัฐบาลของประเทศเหล่านั้นกำหนดนโยบายด้านการเงินที่ทำให้อัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าที่ควรจะเป็น มิได้เป็นไปตามกลไกของอุปสงค์และอุปทานของเงินทุน ทำให้เกิดสภาพอุปสงค์ส่วนเกินของเงินทุน มีการปันส่วนสินเชื่อ และทำให้ประเทศเหล่านี้ต้องพึ่งแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก^๑ ภาวะการณ์เช่นนี้กล่าวมานี้จะทวีความรุนแรงมากขึ้นในประเทศที่มีภาวะเงินเฟ้อสูง สืบเนื่องจากการที่ระดับราคาเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ^๒ นั้นจะทำให้ผลตอบแทนของเงินออมลดลง ปริมาณของเงินทุนที่เข้าสู่สถาบันการเงินต่าง ๆ ย่อมลดน้อยลง ในกรณีของไทยนั้นระหว่างปี ๒๕๒๑-๒๕๒๓ ซึ่งเกิดภาวะเงินเฟ้อตัวก็อาจจะเป็นตัวอย่างอีกอันหนึ่งที่แสดงถึงสภาพความขาดแคลนเงินทุน โดยเฉพาะในเวลาอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศสูงขึ้นและทำให้อาคารพาณิชย์ไม่สามารถกู้เงินมาจากต่างประเทศเพื่อป้อนความต้องการเงินทุนภายในประเทศได้อย่างเพียงพอ

^๑ ภาวะการณ์เช่นนี้ อาจดูได้จากประสบการณ์ของเกาหลีใน S. Kanesa Thasan. "Stabilizing and Economy-A Study of the Republic of Korea" (IMF Staff Paper 1980) กรณีของลาตินอเมริกาอาจดูจาก Vicente Galbis. "Inflation and Interest Rate Policies in Latin America 1967-76 (IMF Staff Paper, 1978) กรณีที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านการเงินและการเคลื่อนย้ายเงินทุนในประเทศคือพัฒนาอาจดูจาก Deena R. Khatkhat., "Analytic Basis of the Working of Monetary Policy in Less Developed Countries" (IMF Staff Paper, Vol XIX, No 3 November, 1972) และใน Yung Chul Park. "The Role of Money in Stabilization Policy in Developing Countries" (IMF Staff Paper, Vol XX, No2, July, 1973) และจากการศึกษาในกรณีของประเทศไทย ปรากฏว่าสัดส่วนของเงินกู้ยืมตวงประเทศต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น โดยเฉพาะในธนาคารพาณิชย์นั้นได้มีระดับเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ ๗ ในปี ๒๕๑๔ เป็นร้อยละ ๑๔ ในปี ๒๕๒๒ ซึ่งเท่ากับเป็นดัชนีชี้ให้เห็นว่าในภาวะที่อัตราเงินเฟ้อเพิ่มสูงขึ้นในขณะเดียวกันก็กำหนดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าความเป็นจริงจะทำให้ต้องพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศมากขึ้น

^๒ สำหรับประเทศไทยอัตราเงินเฟ้อได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เช่นในปี ๒๕๒๒ ดัชนีราคาผู้บริโภคเพิ่มจากปี ๒๕๒๑ เท่ากับร้อยละ ๔.๔ จนในปี ๒๕๒๔ ดัชนีราคาผู้บริโภคในเดือนธันวาคม ได้เพิ่มจากปี ๒๕๒๓ เท่ากับร้อยละ ๑๓.๕

ภายหลังที่เกิดสภาวะเงินตึงตัวดังกล่าว รัฐบาลโดยธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังได้พยายามใช้มาตรการด้านการเงินและการคลังหลายประการ อาทิเช่น นโยบายในด้านการยกเว้นภาษีเงิน่อ้อมจากต่างประเทศ (Withholding Tax) เพื่อให้เงินทุนไหลเข้ามาในประเทศมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบ (composition) ของสำรองตามกฎหมาย เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องเพิ่มสูงขึ้น นโยบายที่สำคัญประการหนึ่งคือ นโยบายด้านการยกโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้นทั้งด้านเงินฝากและการปล่อยกู้ (Interest Rate Structure) ได้มีมาตรการนี้ออกมาหลายครั้งด้วยกัน แต่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่คือ เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๓ และเมื่อ ๑ กรกฎาคม ๒๕๒๔ ดังรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

อัตราดอกเบี้ย	ก่อนหน้า		
	๑๕ ม.ค. ๒๕๒๓	๑๕ ม.ค. ๒๕๒๓	๑ ก.ค. ๒๕๒๔
เงินฝากออมทรัพย์	๕.๕	๘	๘
เงินฝากประจำตั้งแต่ ๑ ปี แต่ไม่ถึง ๓ ปี	๔	๑๒	๑๓
เงินฝากประจำตั้งแต่ ๓ ปีขึ้นไป	-	๑๓	๑๔
เงินฝากประจำตั้งแต่ ๕ ปีขึ้นไป	-	๑๔	๑๕
เงินกู้	๑๕	๑๘	๑๘

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมเป็นประจักษ์พยานอย่างดีว่านโยบายการเงินได้เริ่มตระหนักถึงการใช้อัตราดอกเบี้ยในการแก้ไขปัญหาความขาดแคลนเงินทุนยิ่งกว่าก่อนหน้านี้ แต่เดิมนั้นโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยเกือบไม่มีการเปลี่ยนแปลงมาตลอด ๒ ทศวรรษ การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเงินฝากและเงินกู้ย่อมน่าจะมีผลกระทบต่อเงินออมในธนาคารพาณิชย์ ต่อการปล่อยกู้ของธนาคารตลอดจนต่อการลงทุนและซื้อขายในระบบเศรษฐกิจ แต่การตอบสนองที่แท้จริงในระบบเศรษฐกิจจะเป็นอย่างไรนั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจบอกได้โดยตัวทฤษฎี เป็นสิ่งที่จะต้องวัดหรือศึกษาข้อเท็จจริง เห็นสมควรทำการศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยอย่างละเอียด นอกจากจะช่วยทำให้เข้าใจพฤติกรรมการตอบสนองของประชาชนและธนาคารพาณิชย์ได้ดีขึ้นแล้วยังอาจจะนำไปประกอบกับการตัดสินใจ เปลี่ยนแปลงนโยบายอัตราดอกเบี้ยในอนาคตต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

(๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อเงินฝากและการกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ (รวมเป็นแหล่งที่มาของเงินทุน) และการให้กู้ยืมและการลงทุน (รวมเป็นการใช้เงินทุน) ของธนาคารพาณิชย์ โดยอาศัยทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ เป็นพื้นฐานของการสร้างแบบจำลอง และจะทำการทดสอบ แบบจำลองเหล่านี้กับกรณีของประเทศไทย โดยอาศัยข้อมูลรายไตรมาส ตั้งแต่ปี ๒๕๑๓-๒๕๒๓ และข้อมูลรายปีตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๒๓

(๒) เพื่อศึกษาถึงระดับของอัตราดอกเบี้ยที่จะทำให้แหล่งที่มาของเงินทุนและการใช้เงินทุนของระบบธนาคารพาณิชย์ใกล้เคียงกับหรือสมดุลกัน

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา

(๑) ในภาคการเงินนั้นประกอบไปด้วย สถาบันการเงินหลายสถาบันด้วยกัน การศึกษาครั้งนี้จะจำกัดขอบเขตที่บทบาทของธนาคารพาณิชย์ ทั้งนี้เพราะ

ก. ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินหลักของประเทศกว่าร้อยละ ๗๐ ของเงินออมของภาคครัวเรือนถูกระดมโดยสถาบันการเงินนี้^๑

ข. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธนาคารพาณิชย์เป็นไปได้มากกว่าสถาบันการเงินอื่น (ตัวอย่างเช่น บริษัทเงินทุนหรือเครดิตฟองซิเอร์ซึ่งเพิ่งเริ่มกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๑๒ เป็นต้น มา)

(๒) ในที่นี้จะจำกัดขอบเขตนโยบายการเงินลงไปที่การกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ อันที่จริงนโยบายด้านการเงินมีอยู่มากมาย ที่สำคัญคือ การปรับเปลี่ยน monetary aggregate (เช่นปริมาณเงิน ฐานของเงิน เป็นต้น) อย่างหนึ่ง การเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยอย่างหนึ่ง และมาตรการด้านคุณภาพ (อาทิเช่น selective credit control ซึ่งมีผลกระทบจำเพาะเจาะจงไปในบางกลุ่มคนหรือบางสาขาเศรษฐกิจ) การที่เจาะจงนโยบายอัตราดอกเบี้ยสืบเนื่องจากแนวความคิดของหลายท่านที่เสนอว่าประเทศที่ขาดแคลนเงินทุนควรจะปล่อยให้อัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นให้สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับสภาพความหายาก มิฉะนั้นแล้ว อาจก่อให้เกิด "ความกดตันการเงิน" (financial repression) ซึ่งเท่ากับได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของอัตราดอกเบี้ยในฐานะที่เป็นนโยบายมากขึ้น

^๑ Department of Economic Research, Bank of Thailand. Financial Institution in Thailand (1982)

(๓) การศึกษาในที่นี้จะทดสอบแบบจำลอง โดยอาศัยข้อมูลรายปี และรายไตรมาสและทำการขมิ เลท สถานการณ์ว่าหากได้มีการปรับ เปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (หลายอัตรา) (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๘ พ.ศ. ๒๕๒๒, สำหรับข้อมูลรายปี และตั้งแต่ ๒๕๒๑ - ๒๕๒๓ สำหรับข้อมูลไตรมาส) จะก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงในระบบการเงินของธนาคารพาณิชย์ในลักษณะสำคัญอย่างไร

๑.๔ ขั้นตอนของการศึกษา แบบจำลองของระบบธนาคารพาณิชย์ของการศึกษาครั้งนี้ ได้สร้างขึ้นจาก ความรู้พื้นฐานทางทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ /จากนั้นได้ทำการประมาณความสัมพันธ์โดยอาศัยเทคนิครีเกรสชัน กับสมการโครงสร้างของระบบธนาคารพาณิชย์ ทั้งในด้านแหล่งที่มาของเงินทุนและการใช้เงินทุนพร้อม กันไป ซึ่งอาจสรุปลำดับขั้นของการศึกษาดังนี้

(๑) ศึกษาลักษณะของสินทรัพย์และหนี้สินทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์

(๒) ประมาณความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละตัวของสินทรัพย์และหนี้สินกับตัวแปรอิสระ ที่ได้สันนิษฐานไว้ด้วย เหตุผลทางทฤษฎีข้างต้น

(๓) ทดสอบผลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยที่มีต่อแหล่งที่มาและด้านการ ใช้เงินทุน โดยใช้วิธีขมิ เลชัน (Simulation)

(๔) ศึกษาและสรุปผลการศึกษา

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(๑) ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมของการถือสินทรัพย์และหนี้สินแต่ละชนิดในระบบธนาคารพาณิชย์ ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้พฤติกรรม เหล่านี้เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนทำให้ทราบอีกด้วยว่าจะ เปลี่ยนแปลง ไปในทิศทางไหนและมากน้อย เพียงใด

(๒) ทำให้ทราบถึงระดับของอัตราดอกเบี้ย (เงินฝากและเงินกู้) ที่ทำให้อุปสงค์ของเงินทุน และอุปทานของเงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์มีระดับที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการวาง นโยบายด้านอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมแก่การแก้ปัญหาด้านความขาดแคลนของเงินทุน อันจะเป็นประโยชน์ ในด้านการจัดสรรเงินทุน เพื่อการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศในที่สุด